

19. NEDĚLE PO SV. TROJICI, 28.9.2008

1K 3,10–17:

Podle milosti Boží, která mi byla dána, jako moudrý stavitel jsem položil základ a druhý na něm staví. Každý ať dává pozor, jak na něm staví. Nikdo totiž nemůže položit jiný základ než ten, který už je položen, a to je Ježíš Kristus. Zda někdo na tomto základu staví ze zlata, stříbra, drahého kamení, či ze dřeva, trávy, slámy – dílo každého vyjde najevo. Ukáže je onen den, neboť se zjeví v ohni; a oheň vyzkouší, jaké je dílo každého člověka. Když jeho dílo vydrží, dostane odměnu. Když mu dílo shoří, utrpí škodu; sám bude sice zachráněn, ale projde ohněm. Nevíte, že jste Boží chrám a že Duch Boží ve vás přebývá? Kdo ničí chrám Boží, toho zničí Bůh; neboť Boží chrám je svatý, a ten chrám jste vy.

Také faráři jsou jenom lidé. Jeden můj kolega pracoval celou sobotu na kostele, a protože mu nikdo nepřišel na pomoc, neměl čas napsat kázání. V neděli pak vystoupil na kazatelnu a řekl: Protože jsem včera celý den dělal na kostele, nezbyl mi čas na kázání, a proto dnes přednesu kázání ze sbírky čtených kázání. – Také já jsem se v těchto dnech ocitl v těžké osobní situaci. Postihla mě dvě úmrtí blízkých příbuzných, během týdne dva pohřby. Kvůli tomu jsem nemohl jet do Bavorska, kde jsem měl kázat při 50. výročí posvěcení evangelického kostela v Sulzbachu. Dlouho připravované kázání sice v němčině přečetl můj bavorský kolega, ale já sám jsem ho nekázal. A tak jsem dnes v osobní tísní i z touhy po předložení výsledku své mnohahodinové práce připravil pro vás upravenou verzi jubilejního kázání. Je to navíc téma, o němž jsem přemýšlel před rokem při stém výročí liptálského kostela, a které žádný z řečníků podle mé představy nepředložil.

V době, kdy psal Pavel do Korintu, stál ještě židovský chrám v Jeruzalémě. Bylo to jediné místo, kde se přinášely Hospodinu denně krvavé i nekrvavé oběti za hřích celého Izraele. Ale už v té době ztrácel chrám v Jeruzalémě pro křesťany na významu. Opona v chrámě se při Ježíšově skonu roztrhla: Velesvatyně je přenesena do nebe. Místo oltáře mají křesťané golgotský kříž a místo obětí zvířat a plodů země Ježíše Krista, svatého Ukřižovaného, jehož krev jednou pro vždy očišťuje každého, kdo zhřešil a prosí Boha o odpuštění v Ježíšově jménu. Funkce chrámu jako obětního místa a současně místa, kde Bůh zaslibuje „přebývat a procházet se uprostřed svého lidu“ pro křesťany Ježíšovým křížem a povýšením na pravici Boží končí. „Zhřeší-li kdo, máme u Boha Přímluvce, Ježíše Krista spravedlivého. On je smírnou obětí za naše hříchy, a nejenom za naše, ale i za hříchy celého světa (1J 2,1n).“ K tomu ukazuje už Ježíšův předvelikonoční výrok: „Zbořte tento chrám a ve třech dnech jej znovu vystavím!“ Za tento výrok přičítali židovští žalobci Ježíšovi destruktivní úmysly, ale on mluvil o chrámu svého těla (J 2,18–22). Vidíme, že kamenný chrám hraje v křesťanském myšlení stále menší roli, takže zničení jeruzalémského chrámu Římany roku 70 po Kr. život církve nenarušilo, spíše potvrdilo pravdivost Ježíšových prorockých předpovědí. Není už tedy chrámu třeba? Chrámu jako stavby ne. Potřeba chrámu jako místa setkání Boha a lidí však zůstává trvale. Jeho podoba je předně duchovní: Vzkříšený Kristus, jeho tělo. Ale to duchovní tělo dostává viditelnou podobu: Je to společenství pokřtěných věřících, kteří jsou působením Božího Ducha spojeni s Kristem a zůstávají v učení apoštolském, ve společenství, v lámání chleba a na modlitbách.

Jsme tu svědky jistého zduchovnění (spiritualizace) chrámu jako místa setkání Boha a lidí. Chrám na hoře Sijón není pro Kristovu církev důležitý; jak Ježíš říká samařské ženě: „Přichází hodina, kdy už nebudete ctít Boha ani na této hoře (Garizim) ani v Jeruzalémě, nýbrž ti, kteří Boha opravdově ctí, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě.“ Jediné přiměřené místo pro bohoslužbu po Kristu, v čase spásy, je místo proniknuté Božím Duchem a jeho pravdou. To ovšem neznamená, že by chrámem Božím byl pouze jednotlivec, lidské nitro, rozum nebo srdce. Ani to nedává za pravdu těm, kdo říkají, že jejich chrámem je příroda, hlavně aby tam nebyli lidé. Chrámem je viditelné společenství živých lidí, kteří s darem víry přijímají i obdarování k budování Kristova těla, dary Ducha, charismata. Toto duchovní a současně i materiální společenství koná bohoslužbu, když každý povoláný v souladu s apoštolským napomenutím „pro Boží milosrdenství vydává svůj život v službu živou, svatou, Bohu milou.“ To je jejich „rozumná bohoslužba“, bohoslužba všedního dne.

V tomto sebeodevzdání každého věřícího Kristu, nabídnutí vlastních obdarování společenství církve, Kristovu tělu, tedy duchovnímu chrámu, se uskutečňuje novozákonní bohoslužba, v níž má každý věřící, muž i žena, svůj podíl na všeobecném kněžství. Neboť zde se děje očistná a posvěcující funkce Kristovy oběti pro církev i pro celý svět.

Křesťanská církev nemá chrám, ale kostel. Čeština v tom nemá tak správné výrazy jako němčina; klidně zaměňuje kostel a chrám. Němčina má správněji Tempel a Kirche (kostel i církev). Je kostel jako stavba nutnou podmínkou existence církve jako chrámu Božího? Novozákonní církev ještě nemá kostely. Shromažďuje se v modlitebnách a v domech věřících. Teprve později si větší skupiny křesťanů stavějí kostely, postupně se rozvíjí umění stavitelské a výtvarné. Křesťanský kostel získává stále větší význam jako místo bohoslužby, ale kolem něho se utváří střediska vzdělávání, sociální služby, umění atd. Kostelní budovy se stávají dominantami měst a obcí, v dobách válek místem útočištným. Svým vzhledem a obsahem svědčí o bohatství materiálním a duchovním, jsou svědectvím své doby, hlasem předků, který zní k nastupujícím generacím. Vypovídají však nejen svou krásou, ale i svou destrukcí.

Mám před očima jako jeden z mnoha příklad kdysi krásného luterského kostela ve Varnsdorfu v severních Čechách posvěceného někdy na přelomu 19. a 20. století. Sám jsem ho spatřil v 80. letech 20. století: Bez dveří, okna rozbitá, střechou teče, vnitřní zařízení včetně varhan rozkradeno, stěny pomalovány hanlivými nápisy. A dále: Můj starší kolega vzpomínal, že při své službě v severomoravských Sudetech uviděl na jednom náměstí v kdysi kvetoucí německé obci luterský kostel bez věže; ta ležela zřícená na náměstí před kostelem a ruina rozložená na dlažbě připomínala tvar původní věže, jakoby stín, který vrhala věž v záři slunce. A tak to bylo ještě celých deset let po odsunu Němců. Co se stalo? Společenství, které kostel používalo k bohoslužbám, se rozpadlo. Kde není společenství, není ani duchovní chrám a budova ztrácí na významu.

Na mnoha místech v naší zemi mají sbory tak velké kostely, že je stávající společenství nenaplní ani o velkých svátcích. Proces sekularizace působí vylidnění mnoha kostelů a otvírá otázku: co s nimi? Jako chlapec jsem jezdil na prázdniny do jednoho vesnického sboru nedaleko Prahy, kde byl farářem můj strýc. Pod vlivem sekularizace posílené komunistickou protináboženskou propagandou sbor vymřel. Nedávno koupil kostel jakýsi sochař; kostelní loď rozdělil stropem, v přízemí zbudoval galerii a v poschodí komfortní byt. Církev se početně umenšuje a kostely už nejsou potřeba. Stávající společenství už nechtějí nic nového budovat a většinu energie a peněz investují do zachování kulturního dědictví.

Je to smutný pohled; do jisté míry to vystihuje i situaci v Německu. A znovu se ptám: Potřebuje církev kostel pro plnění své základní funkce být chrámem živého Boha? Ano i ne!

Odvážím se předpovědět, že doby stavby velkolepých kostelů se už nevrátí. Budou se stavět menší kostely, modlitebny a polyfunkční sborové domy, v diaspoře se bude církev scházet třeba i v soukromých domech.

Přesto zůstane potřeba jednoho všemi věřícími uznávaného místa, místa důstojného k uctívání Božího jména a kde se lidé cítí dobře a mohou konat bohoslužbu.

Český básník Jan Neruda napsal v 19. stol. tyto verše: „Jest sláva otců / vzácný synů šperk. / Však kdo chce slávu mít, / dobud' cti si sám.“

Vaši otcové a matky vybudovali kostel, který má obrovskou cenu. Hodnotu architektonickou, technickou, uměleckou i morální. Je to jejich „sláva“, důkaz jejich veliké víry. Svědectví o nesmírné obětavosti, vynalézavosti, lásce. S úctou se skláníme před slávou otců a matek. Je však generace synů a dcer s to dokázat něco tak slavného, čím by si dobyla vlastní cti? Skutečnou slávou církve ale nejsou sebekrásnější budovy; ty vezmou časem za své. Skutečnou slávou je „majitel“ chrámu, ten, jehož jméno je tu uctíváno: Hospodin, Stvořitel nebe a země. Slávou je ten, na němž církev stojí jako na pevném základě: Ježíš Kristus. Žádný jiný základ církve neexistuje než ten, který Bůh položil, Boží Syn Ježíš Kristus. On je sláva generací našich předků a také naše sláva. To je pro nás jasné slovo, jak dál: Nikdy to nebylo, není a nebude možné bez Krista. Aby však tato sláva nezhasla, je třeba vytvářet a udržovat živé společenství víry. Bohoslužby se zvěstováním Kristova evangelia ve slovu i svátostech. Otevřít přístup k Bohu v modlitbě, objevit osvobození od vlastních výkonů ve chvále Boha, jeho milosrdenství a moci. Vytvářet zde podmínky pro rozhovor a naslouchání. Ve společnosti, kde vládne odcizení, nabídnout lidem prostor důvěry a pomoci. Ale i místo smysluplného trávení volného času, k setkání s vrstevníky a přáteli. To jsou jen některé z úkolů, které má generace synů a dcer budovatelů Kristova kostela. Ten úkol není o nic snadnější

než samotná stavba kostela. Je ovšem méně efektní a výsledky na sebe dají dlouho čekat. Vyžaduje nemalé oběti peněz a hlavně času, dnes tak nedostatkové hodnoty.

Apoštolovo tajemné varování vyzývá novou generaci k věrnosti: „Kdo ničí chrám Boží, toho zničí Bůh.“ To jistě neznamená, že spadne oheň z nebe. Ale když někdo v pohodlnosti a lhostejnosti opustí společenství, vzdá se zápasu o pravdu a o lásku v tomto světě, přestane být součástí duchovního chrámu, v němž je Bůh uctíván a Kristus vyvyšován, pak mu hrozí duchovní smrt, ztráta smyslu bytí v životě před Božím obličejem. Anebo když někdo hledá v církvi svou vlastní slávu, pak se jeho dílo v Božích očích ukáže jako chatrné a bezcenné.

Náš Pán Ježíš Kristus je sláva církve a naděje lidstva. Sláva otců i synů, prostředník Boha a lidí, pramen věčného života a cesta k němu, naděje a cíl všeho stvoření. On sám církev založil, vystavěl. On do ní povolal vaše předky a oni poslechli a nejen vystavěli tento krásný kostel, ale dali se sami zbudovat jako živý chrám, kde Duch Boží bydlí. A ten chrám jste dnes vy, sestry a bratři, mladí i staří, Boží chrám je svatý a ten chrám jste vy. Amen

Pane Ježíši Kriste, ty jsi sláva církve. Vyznáváme, že se tebou moc nechlubíme. Vždyť ani dnes ani v době apoštolů není populární ten, kdo se obětuje pro druhé a dokonce se pro ně nechá zabít. Kriste ukřižovaný, smiluj se nad svou církví, k níž i náš sbor patří, a dej, ať spatřujeme tvoji slávu ve tvém kříži a ať se za tebe nestydíme. Amen

* Čtení: Mt 16,13-20 * Poslání: Ř 1,16-17 * Písně: 84/1-6.11-12/, Vít se ztiší, 648, 500, 449

jh

Úvodní modlitba

Pane Ježíši Kriste, děkujeme ti, žeš dal našemu národu v minulosti velké lidi, kteří mohou být všem příkladem. My evangelíci jsme ti zvláště vděční za Husa a Komenského. Dnes ti chceme děkovat za svědectví svatého Václava. Nechceme se k němu utíkat jako ke svému přímluvci, neboť víme, že máme u Otce jediného přímluvce, tebe, spravedlivého a svatého Božího Syna. Děkujeme za Václavovu víru a za to, jak se jeho víra promítala do celého jeho života. Tak jako Hus se snažil nejen poznávat božská tajemství a blížít se k Bohu v modlitbách, ale také se prakticky řídit tvými zákony, zvláště přikázáním lásky. Je nám líto, že se náš národ od tvého zákona lásky vzdaluje. Že je v něm tak málo pokory a pravdivosti. Je nám líto, že naši představitelé uctívají svatého Václava, ale ve svém osobním životě i ve svém povolání se jeho odkazu nejen vzdalují, ale i vysmívají. Osobní prospěch má přednost před zásadami a zákony, lež se stala samozřejmou součástí politického klání, názory se mění podle toho, jak se to právě hodí, manželskou věrností se pohrdá. Také my jsme, Pane, součástí tohoto národa a nejsme imunní proti tlaku nespravedlnosti. Odpusť nám prosíme a veď nás k pokání. Dej, ať máme odvahu jít proti proudu, nedat se ovlivnit bulvárem, nepatřit k mase, která nepřemýšlí, a tak se stává pohodlným nástrojem manipulace. Inspiruj nás svým Duchem k takovým postojům, které odpovídají tvému evangeliu. Uč nás poznávat tvé slovo a snažit se je uskutečňovat v nových situacích dnešní doby: v práci, ve škole, při výchově i zábavě, prostě všude. Ať se nemusíš stydět za to, že jako křesťané jsme spojováni s tebou a se všemi velkými vyznavači, kteří svou víru dokázali potvrdit obětí. Požehnej nám, Pane Ježíši, i dnes a přijmi naši chválu – ty, který sedíš na pravici Otce, ty, který s ním i Duchem svatým žiješ a vládneš na věky věků. Amen